

Gierzwaluwen inventariseren!?

Gierzwaluwen staan de laatste jaren steeds meer in de belangstelling van het grote publiek.

Op veel plaatsen worden speciale nestkasten geplaatst en neststenen ingemetseld. Via webcams bij de nesten kan de broedcyclus worden gevolgd. Toch behoort juist de Gierzwaluw tot de soorten waarover het minst bekend is. Zo is er geen duidelijkheid over omvang en ontwikkeling van de Nederlandse broedpopulatie, en de sturende krachten hierachter.

Inmiddels doet SOVON een poging om de landelijke trend van de 'ongrijpbare' Gierzwaluw vast te stellen met het nieuwe programma MUS. Om de resultaten te ijkken en om meer te weten te komen over de achterliggende oorzaken van veranderingen, is het wenselijk om de processen ook op gebiedsniveau te leren kennen.

Her en der in het land worden Gierzwaluwen geteld, o.a. op initiatief van Gierzwaluw-bescherming Nederland en Stichting Gierzwaluwenwerkgroep Nederland en deels met wisselende methoden. In Noordwijk-Binnen (ZH) wordt inmiddels al geruime tijd aan een soortgerichte aanpak gewerkt. Iets om elders over te nemen?

Telling om de vijf jaar

Vanaf 1993 worden om de vijf jaar alle plekken in het studiegebied gekarteerd waar Gierzwaluwen naar binnen vliegen. Er wordt nadrukkelijk niet naar de nesten zelf gezocht. Voor een periode van vijf jaar is gekozen omdat deze manier van inventariseren tijdrovend is. De telling van 2008 heeft ongeveer 90 velduren gekost. Gelukkig kon dit worden verdeeld over vijf groepjes van twee tellers. Omdat de geïnventariseerde oppervlakte ruim 150 hectare bedraagt, komt dit ruwweg neer op ruim een half uur per hectare bebouwd gebied. Deze inspanning geldt overigens wanneer je het gebied goed kent. Gierzwaluwen zijn trouw aan eenmaal

gekozen broedplaatsen en kennis hieromtrent versnelt de inventarisatie.

Probleem hierbij is wel dat een groot aantal broedplaatsen verloren gaat in vijf jaar tijd, waardoor veel paren een andere plek moeten zoeken. Daarom worden in het jaar vóór de officiële telling verkenningen gedaan om nieuwe kolonies op te sporen.

Het was steeds verrassend om te constateren hoe opportunistisch de vogels hierbij zijn.

Er wordt een grote verscheidenheid aan nestplaatsen op allerlei hoogtes en windrichtingen gevonden.

Net zo opmerkelijk is dat ogenschijnlijk gunstige broedplekken, inclusief speciaal aangebrachte nestgelegenheid, genegeerd worden. Hoewel iedere vijf jaar zeker een kwart van alle nestplaatsen verdwenen bleek te zijn, bleef de populatie in Noordwijk-Binnen behoorlijk constant, met in 1993, 1998, 2003 en 2008 resp. 167, 167, 173 en 148 invliegplaatsen.

Hindernissen?

Voordat het tot een eerste telling komt, moeten er wat 'hindernissen' worden genomen. Allereerst het vogels kijken midden in het dorp, een activiteit die tot bevreemde blikken kan leiden. Deze hobbel is wat gemakkelijker te nemen wanneer je beseft dat voor deze telling de verreijkker beter thuisgelaten kan worden. De snel invliegende vogels kunnen veel beter met het blote oog worden gevolgd. Dan zijn er de vele dakvlakken die niet vanaf de openbare weg te zien zijn. Er moet dus contact gelegd worden met bewoners om vanaf hun privé-terrein naar onzichtbare daken te kunnen kijken. Dit kost tijd, maar is wel verrassend. Nooit is ons de toegang geweigerd, sterker nog, bewoners vergezellen ons vaak tijdens de telling zelf.

Zo zijn inmiddels tientallen tuinen, terrassen, keukens, overlopen, platte daken en zelfs slaapkamers voor ons opengestaan! En wat is er mooier dan dat bij het volgende bezoek vijf

jaar later de tuinstoel en koffie voor je klaarstaan! Armchairbirding in optima forma! Tenslotte wordt het geduld op de proef gesteld. Gierzwaluwen vliegen niet af en aan zoals Boerenzwaluwen, maar komen slechts af en toe naar de nestplaats.

Voordeel is wel dat beide oudervogels stevast rond zonsondergang naar het nest terugkeren. Dit is dan ook de beste tijd van de dag om Gierzwaluwen te tellen. Een uurtje posten rond zonsondergang en je hebt vrijwel zeker alle invliegplaatsen van een dakvlak op papier. Als dit dan ook nog eens in juni gebeurt, dan zit het tellen van Gierzwaluwen weinig andere ornithologische activiteiten in de weg.

Noordwijk-Binnen is veel te klein om uitspraken te doen over landelijke trends; het levert hooguit een aanwijzing op. Kortom, het wordt tijd dat op meer plaatsen Gierzwaluwen systematisch, intensief en met een lange adem worden geteld. Iets dat overigens al hier en daar gebeurt. Als U na het lezen van dit artikel

enthousiast bent geworden om Gierzwaluwen te gaan tellen in uw buurt of wijk, neem dan gerust contact met mij op voor nadere informatie en tips. Ook het verslag van de tellingen in 1993, 1998 en 2003 kan in pdf-formaat worden toegestuurd. De resultaten van de telling in 2008 moeten nog worden uitgewerkt.

Het zou mooi zijn wanneer op verschillende plaatsen in Nederland gelijksoortige Gierzwaluwentellingen worden georganiseerd. Misschien kunnen we dan over een aantal jaren gedetailleerde uitspraken doen over de populatieontwikkeling en de sturende krachten hierachter. Bijkomend voordeel is dat je je eigen woonwijk of dorp en haar bewoners beter leert kennen.

Hein Verkade
Van Limburg Stirumstraat 40
2201 JP Noordwijk
hein.verkade@telfort.nl

foto: Hein Verkade